

۱۳۷۱/۴

قانون امور گمرکی

در چارچوب قانون تشویق
و حمایت سرمایه گذاری خارجی

مؤلفان:

حامد پرومند

کارشناس ارشد

حقوق تجارت بین الملل

و حق العمل کار رسمی گمرک ایران

دکتر علیرضا حسینی

وکیل پایه یک دادگستری

و دانشیار دانشکده حقوق

دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان

مجمع علمی و فرهنگی مجید

سرشناسه	: حسنی، علیرضا
عنوان و نام پدیدآور	: قانون امور گمرکی در چارچوب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی / علیرضا حسنی، حامد برومند.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۳۹۴.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۱۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: سرمایه‌گذاری خارجی -- ایران
موضوع	: گمرک -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: سرمایه‌گذاری خارجی
شناسه افزوده	: برومند، حامد
رده بندی کنگره	: HG۵۷۲۰/۲/۱۳ ج ۵ ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۳۳۲/۶۷۳۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۱۵۲۴۹

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

قانون امور گمرکی در چارچوب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی

مؤلفان: علیرضا حسنی، حامد برومند

انتشارات مجد

چاپ اول تعداد: ۱۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۵۱۲-۱

ISBN: 978 - 600- 193- 512- 1

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری‌جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری‌جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۵	فصل اول: کلیات تحقیق
۱۷	مبحث اول: مفاهیم مرتبط با سرمایه گذاری خارجی
۱۷	گفتار اول: سرمایه
۱۹	گفتار دوم: سرمایه خارجی
۲۲	گفتار سوم: سرمایه گذاری
۲۴	گفتار چهارم: سرمایه گذار خارجی
۲۵	گفتار پنجم: سرمایه گذاری خارجی
۳۳	مبحث دوم: تاریخچه سرمایه گذاری خارجی در ایران
۳۳	گفتار اول: دوران قبل از انقلاب اسلامی
۳۸	گفتار دوم: سرمایه گذاری خارجی در ایران پس از انقلاب اسلامی
۴۲	مبحث سوم: مهمترین خصوصیات سرمایه گذاری
۴۴	مبحث چهارم: فواید و زیانهای احتمالی سرمایه گذاری خارجی
۴۴	گفتار اول: فواید
۴۵	گفتار دوم: زیانهای احتمالی
۴۷	مبحث پنجم: قالبهای رایج سرمایه گذاری خارجی
۴۷	گفتار اول: سرمایه گذاری غیرمستقیم (پرتفلیو)
۴۸	گفتار دوم: سرمایه گذاری مستقیم
۵۱	مبحث ششم: عوامل حقوقی موثر بر جذب سرمایه خارجی
۵۱	گفتار اول: نرخ مالیات
۵۲	گفتار دوم: نرخ ارز
۵۳	گفتار سوم: بازار مصرف
۵۳	گفتار چهارم: بازار کار
۵۴	گفتار پنجم: سیاستهای تشویقی
۵۴	گفتار ششم: زیر ساخت

۵۴	گفتار هفتم: قوانین داخلی.....
۵۵	گفتار هشتم: روابط بین الملل.....
۵۷	جمع بندی فصل اول.....

فصل دوم: روشها و نهادهای موثر در تسهیل تجارت خارجی و رشد

۵۹	سرمایه گذاری خارجی ایران.....
۶۱	مبحث اول: روشها.....
۶۱	گفتار اول: سرمایه گذاری مستقیم خارجی.....
۶۷	گفتار دوم: سرمایه گذاری خارجی در چارچوب ترتیبات قراردادی.....
۷۹	مبحث دوم: نهادهای موثر.....
۸۰	گفتار اول: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی.....
۸۱	گفتار دوم: سازمان توسعه تجارت ایران.....
۸۲	گفتار سوم: شورای عالی صادرات.....
۸۲	گفتار چهارم: بانک توسعه صادرات.....
۸۳	گفتار پنجم: گمرک جمهوری اسلامی ایران.....
۸۴	گفتار ششم: بانک مرکزی.....
۸۵	گفتار هفتم: شورای عالی بیمه.....
۸۵	گفتار هشتم: صندوق ضمانت صادرات ایران.....
۸۶	گفتار نهم: اداره سیاستها و مقررات ارزی بانک مرکزی.....
۸۶	گفتار دهم: سازمان سرمایه گذاری و کمکهای اقتصادی و فنی ایران.....
۸۷	جمع بندی فصل دوم.....

فصل سوم: کارکرد و نقش موثر گمرک و قانون امور گمرکی و قوانین صادرات و واردات در تسهیل و رونق تجارت خارجی در تعامل با قانون

۸۹	تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی.....
۹۲	مبحث اول: نقش گمرک در اقتصاد و تجارت بین المللی.....
۹۶	مبحث دوم: کارکردهای موثر گمرک جمهوری اسلامی ایران.....
۹۶	گفتار اول: تسهیل امور گمرکی و کاهش یا حذف تشریفات زاید.....
۹۷	گفتار دوم: تسهیلات پاسخگویی به ارباب رجوع.....
۹۷	گفتار سوم: تسهیل امور گمرکی ترانزیت کالا از قلمرو کشور.....

گفتار چهارم: همکاری در مبارزه با قاچاق.....	۹۹
گفتار پنجم: گسترش فعالیت‌های برنامه‌ای.....	۹۹
گفتار ششم: الکترونیکی نمودن امور گمرکی و کاهش تشریفات.....	۱۰۰
گفتار هفتم: بهبود نظام اطلاع‌رسانی.....	۱۰۱
گفتار هشتم: گسترش ارتباطات بین‌المللی.....	۱۰۲
گفتار نهم: استفاده از فن‌آوری اطلاعات در شفاف‌سازی عملیات گمرکی	۱۰۳
گفتار دهم: اصلاح قوانین و مقررات امور گمرکی.....	۱۰۶
مبحث سوم: رابطه گمرک و سرمایه‌گذاری خارجی.....	۱۰۸
مبحث چهارم: سرمایه‌گذاری خارجی از منظر قانون تشویق.....	۱۱۲
گفتار اول: کلیاتی پیرامون قانون تشویق.....	۱۱۴
گفتار دوم: مهمترین خصوصیات قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی.....	۱۱۵
مبحث پنجم: ایفای نقش گمرک و قانون امور گمرکی در چارچوب قانون تشویق.....	۱۲۱
گفتار اول: تعاملات گمرک و قانون تشویق.....	۱۲۱
گفتار دوم: مشوقها و معافیت‌های گمرکی جهت رونق سرمایه‌گذاری بر مبنای قانون امور گمرکی و قوانین صادرات و واردات و قانون تشویق.....	۱۲۷
مبحث ششم: مشوقهای مرتبط با سرمایه‌گذاری خارجی بر مبنای قانون تشویق و سایر قوانین به غیر از قانون امور گمرکی.....	۱۳۶
گفتار اول: قانون تشویق.....	۱۳۶
گفتار دوم: معافیت‌های مالیاتی سرمایه‌گذاری خارجی در حقوق ایران.....	۱۳۹
گفتار سوم: مشوق‌های سرمایه‌گذاری خارجی در مناطق اقتصادی ایران ...	۱۴۲
جمع‌بندی فصل سوم.....	۱۴۸
نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....	۱۵۱
منابع و مآخذ.....	۱۵۵

مقدمه

یکی از مهمترین چالشهای هردولتی در دنیای امروز، حرکت در مسیرجهانی شدن و گام برداشتن درشاهراه رونق اقتصادی وتجاری میباشد. بدیهی است این مهم، جز باتعامل گسترده وسازنده با سایر کشورها واتباع آنها میسر نخواهدشد. درواقع، وقتی سخن از یک اقتصاد بربرار وشکופا به میان می آید نمیتوان رشد اقتصادی رابرای یک کشور توقع داشت اما درهای آن کشور را برروی ورود سرمایه وسرمایه گذاران دیگر کشورهابسته نگاه داشت.

آنچه باعث میشود یک کشور در مسیر پویای رونق اقتصادی گام بردارد و آن را به سرعت طی نماید، جذب سرمایه گذاران خارجی با استفاده ازسیاستهای صحیح وکارآمد وقوانینی باثبات می باشد و این خودبستگی به عواملی داردتا آن کشور رابرای جذب سرمایه ییگانهگان به کشوری جذاب، با حاشیه امنیت بالا تبدیل نماید. ثبات سیاسی، رشد اقتصادی، بهای نیروی انسانی، ساختاریولی ومالی، نظام حقوقی وقضایی کارآمد، ویژگیهای فرهنگی، و... از مهمترین عواملی هستند که میتواندباعث روی آوردن سرمایه گذاران خاجی به کشورهای درحال توسعه گردندودر مقابل، نبودهر کدام از عوامل فوق میتواند مانع ورودسرمایه خارجی گردد. دریک نگاه کلی میتوان، عوامل فوق رادر قالب بسترهای اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی وحقوقی دسته بندی نمودکه بلاشک بسترحقوقی به دلیل نقش وقدرت اجرایی وامری آن اهمیت برتری دارد. زیرا در رقابت میان دولتها، خصوصا دولتهای کشورهای درحال توسعه برای جذب هرچه بیشتر سرمایه خارجی، برگ برنده در دست دولتی است که درکشور متبوعش، به سرمایه گذار خارجی با نگاهی غیرتبعیض آمیز نگریسته شودوبرای او محیطی امن ومطمئن ایجاد نمود. در واقع سرمایه گذارخارجی درکشور سرمایه پذیر به سود حاصله از سرمایه گذاری ونیز امکان بازگشت سرمایه وعوائد حاصله می اندیشد و نیازمند محیطی آرام وباثبات جهت فعالیت وکار درحرفه مورد نظر است ودر این میان ساختارحقوقی ونظام قضایی کشور

سرمایه پذیر بیشترین نقش را در اطمینان بخش نمودن محیط برای جذب سرمایه گذار خارجی دارد. نکته غیرقابل انکار درخصوص سرمایه گذاری، نقش قانونگذار هر کشور در فراهم آوردن زمینه‌ها و برداشتن موانع سرمایه گذاری خارجی است. در زمینه جذب سرمایه گذاری خارجی، قانونگذار ناچار است در تدوین قاعده ای برای پذیرش سرمایه‌های خارجی، دقت و مراقبت بسیاری، نسبت به این اشخاص نماید تا علاوه بر اینکه حضور این بیگانگان منجر به رشد اقتصادی و تامین مالی در طرح‌های مختلف و متنوع اقتصادی و تجاری کشور سرمایه پذیر گردد، هدف سرمایه گذار نیز که همانا سوداقتصادی و کسب منفعت است برآورده شود و در این تعامل دوجانبه هر دو طرف برنده میدان باشند. اینجاست که باید اذعان داشت، قانون می تواند علاوه بر کارکرد مفیدش، خود تبدیل به مهمترین مانع سرمایه گذاری خارجی در کشور گردد، زیرا حتی با وجود مساعدترین زمینه‌های اقتصادی برای سرمایه گذاری خارجی، در صورتی که قانون در این خصوص مبهم باشد و یا حاوی مقررات دست و پاگیر باشد، امکان سرمایه گذاری خارجی را منتفی میسازد.

در کشور ایران نیز، علی رغم این که در زمینه تصویب قوانین مرتبط با سرمایه گذاری خارجی و ایجاد بسترهای حقوقی در دوران پس از انقلاب، کمی دیر اقدام شد اما در مجموع باید اشاره نماییم گامهای مفید و موثری در جهت بهبود این موضوع برداشته شد که نخستین گام، تصویب قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام میباشد که جایگزین مناسبی برای قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی مصوب ۱۳۳۴ به حساب میاید و تسهیلات و مزایای ویژه ای را برای سرمایه گذاران خارجی لحاظ نموده است. ابلاغ سیاستهای کلی اصل ۴۴ نیز توسط رهبرانقلاب گام دیگری بود که در ارتباط با سرمایه گذاری خارجی میتوان به آن اشاره نمود. اما شاید یکی از مهمترین قوانینی که در سالهای اخیر و پس از تصویب قانون تشویق، در جهت پیشبرد اهداف اقتصادی مرتبط با رشد تجارت بین الملل ایران وضع گردید، تصویب قانون امور گمرکی ایران در سال ۱۳۹۰ می باشد که در

چارچوب برنامه‌های بنیادین کشور ایران جهت تعامل سازنده با سازمان جهانی گمرک و هموارسازی مسیرالحاق به سازمان جهانی تجارت می‌باشد. همانگونه که میدانیم گمرک در تمام کشورها به عنوان مرزبان اقتصادی، نقش مهمی در توسعه اقتصادی، تامین رفاه و حفاظت از تولیدات جامعه دارد. گمرک اولین پنجره‌ای است که از طریق آن دنیا یک کشور را نظاره می‌کند و دولتها برای اجرا درآوردن مناسب برنامه‌ها و سیاستهای مالی، اقتصادی و اجتماعی خود نیازمند گمرکی کارآمد و موثر می‌باشند. گمرک به عنوان یکی از اهرمهای تسريع کننده روند توسعه در سرمایه گذاری، حمایت از صنایع نوپای داخلی، انتقال دانش فنی، تثبیت قیمتها، ایجاد تعادل در تراز پرداختها، ایجاد اشتغال و سایر عوامل تسريع کننده رشد و توسعه اقتصادی، تاثیر بسزایی دارد و از همه مهمتر گمرک و تعرفه گمرکی به عنوان ابزاری در جهت تنظیم سیاستهای مالی دولتها، اثرات غیرقابل انکاری بر روند رشد سرمایه گذاری خارجی نیز خواهد داشت. چرا که گمرک به عنوان اولین و مهمترین مجری مقررات تجارت خارجی در کنار سایر عوامل در تجارت بین الملل، میتواند در جهت جذب سرمایه‌های خارجی به عنوان بازوی اجرایی قدرتمندی ایفای نقش نماید.

در کشور ما اگرچه در خصوص اصول وقواعد حاکم بر سرمایه گذاری خارجی باید مبنا و ملاک را قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی قرار داد، اما برای پیشبرد اهداف این قانون و موفقیت در زمینه برنامه‌های اقتصادی آن، نباید از نقش غیر قابل انکار قانون امور گمرکی و آیین نامه اجرایی آن و نیز قوانین مرتبط با واردات و صادرات غافل ماند. چرا که اگر سیاستهای گمرکی صحیحی بر کشور حاکم نباشد، هر قدر هم که قانون تشویق از قدرت اجرایی بالایی برخوردار باشد اما در عمل با مشکل، روبه رو خواهیم شد. آنچه که ضرورت نگارش این کتاب که حاصل کار پژوهشی نویسنده در دوران تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد حقوق گرایش تجارت بین الملل با راهنمایی‌ها و مساعدت های فراوان پژوهشگر و استاد گرامی جناب دکتر علیرضا حسینی می باشد، افزایم آورده است علاوه بر علاقه وافر نگارنده به مسایل مرتبط با سرمایه

گذاری خارجی و مخصوصاً گمرک، دستیابی به یک تحلیل جامع و کامل پیرامون رابطه میان قانون تشویق و قانون امور گمرکی و سیاستهای گمرکی کشور در جهت جذب سرمایه گذاری خارجی می باشد که به جرات باید اذعان داشت اولین پایان نامه علمی و پژوهشی است که به مقایسه میان این دو قانون و تعاملات سازنده آن دو می پردازد و مبنای تحلیل مولفان (یکی در مقام شاگرد و دیگری در مقام استاد)، در وهله اول چیزی نمی باشد جز متن قوانین مرتبط و جستجو در میان مواد این قوانین، تا بتوانیم در این میان واز نتیجه این پژوهش به راهکاری جهت سرعت بخشیدن به رشد سرمایه گذاری خارجی و هموار نمودن مسیر ورود سرمایه به کشور در چارچوب قانون تشویق و با تکیه بر قانون امور گمرکی دست یابیم. به عبارتی چنانچه خواهیم به بررسی روند سرمایه گذاری خارجی در ایران بپردازیم ناچار خواهیم بود که در طی یک فرآیند منطقی نگاهی مختصر بیان داریم به سایر قوانین مرتبط با تجارت بین الملل که هر کدام اگر چه می توانند در یک تعامل سازنده با هم قرار گیرند اما در عین حال نباید این نکته را نادیده انگاشت که به دلایل مختلف از جمله ضعف در امور اجرایی و اتخاذ سیاستهای نادرست، در اغلب موارد نسبت به هم محجور و جدا مانده اند. اگر خواهیم سرمایه گذاری خارجی در ایران را به یک منظومه تشبیه نماییم باید قانون تشویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۱ را که از این پس به اختصار قانون تشویق می نامیم به عنوان خورشید این منظومه در نظر بگیریم و سایر قوانین از جمله قوانین صادرات و واردات، امور گمرکی، قانون الحاق ایران به کنوانسیون تجدید نظر شده کیوتو، قانون مناطق آزاد و... را در ارتباط با قانون مذکور لحاظ نماییم. زیرا راهبرد اصلی رونق سرمایه گذاری خارجی ایران در قانون تشویق مطرح گشته است.

بنابراین در این کتاب که مشتمل بر ۳ فصل است قصد داریم که در فصل اول، پس از بیان کلیاتی در خصوص سرمایه و سرمایه گذاری خارجی و تاریخچه ای پیرامون سرمایه گذاری خارجی در ایران و نیز تبیین عوامل حقوقی موثر بر جذب سرمایه خارجی، در فصل دوم مهمترین روشها و نهادهای موثر در تسهیل

تجارت خارجی و رشد سرمایه گذاری خارجی در ایران را بررسی نماییم و در سومین و مهمترین فصل این کتاب که در واقع، شاه بیت کتاب حاضرمی باشد در قالب یک پژوهش علمی و تحلیلی به مقایسه کارکردها و نقش موثر گمرک و قانون امور گمرکی در تسهیل و رونق تجارت خارجی در تعامل سازنده با قانون تسویق و حمایت سرمایه گذاری خارجی بپردازیم و در انتها نیز در قالب نتیجه گیری و پیشنهادات، نظرانی بیان نموده ایم.

در انتها، لازم است یادی نمایم از جناب دکتر سید ایمان میریان حسین آبادی که در ایجاد انگیزه و علاقه مندی در خصوص مسایل مرتبط با حقوق گمرکی در دوران تحصیل اینجانب در مقطع کارشناسی ارشد حقوق تجارت بین الملل نقشی موثر ایفا نمودند.